

Система когнітивного впливу російської федерації на Україну та аудиторії інших держав: безпековий вимір

The system of cognitive influence of the Russian Federation on Ukraine and the audiences of other states: the security dimension

Олег Семененко ^A

Corresponding author: д. військ. н., професор, заступник начальника Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України з наукової роботи, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6477-3414

Oleh Semenenko ^A

Corresponding author: Dr of Military Sciences, Professor, Deputy Head of the Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine for Scientific Work, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6477-3414

Володимир Горбатюк ^B

заступник начальника Генерального штабу Збройних Сил України, e-mail: crsi@post.mil.gov.ua, ORCID: 0009-0009-9566-3168

Volodymyr Horbatiuk ^B

Deputy Chief of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine, e-mail: crsi@post.mil.gov.ua, ORCID: 0009-0009-9566-3168

Олег Тарасов ^C

кандидат військових наук, доцент, кафедра військової підготовки, e-mail: tarasovo@ukr.net, ORCID: 0000-0002-6763-8653

Oleh Tarasov ^C

Candidate of Military Sciences, Associate Professor, e-mail: tarasovo@ukr.net, ORCID: 0000-0002-6763-8653

Сергій Столінець ^C

старший викладач кафедри військової підготовки, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-9202-0057

Serhii Stolinetz ^C

Senior Lecturer of the Department, e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-9202-0057

Володимир Мусієнко ^D

старший науковий співробітник, e-mail: volodymyr.musienko@viti.edu.ua, ORCID: 0000-0002-4909-6045

Volodymyr Musienko ^D

Senior Research Fellow, e-mail: volodymyr.musienko@viti.edu.ua, ORCID: 0000-0002-4909-6045

Сергій Прохорський ^D

науковий співробітник, e-mail: proxor@ukr.net, ORCID: 0000-0002-6369-2601

Serhiy Prokhorsky ^D

Research Associate, e-mail: research associate, e-mail: proxor@ukr.net, ORCID: 0000-0002-6369-2601

^A Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, м. Київ, Україна

^A Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv, Ukraine

^B Генеральний штаб Збройних Сил України, м. Київ, Україна

^B General Staff of the Armed Forces of Ukraine Kyiv, Ukraine

^C Кафедра військової підготовки Національного авіаційного університету, Київ, Україна

^C Department of Military Training of the National Aviation University, Kyiv, Ukraine

^D Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, Київ, Україна

^D Military Institute of Telecommunications and Informatization named after Heroes of Kruty, Kyiv, Ukraine

Received: January 10, 2025 | Revised: February 24, 2025 | Accepted: February 28, 2025

DOI: 10.33445/sds.2025.15.1.4

Мета роботи: є комплексний аналіз системи когнітивного впливу російської федерації на Україну та аудиторії інших держав через призму безпекового виміру.

Purpose: is a comprehensive analysis of the system of cognitive influence of the Russian Federation on Ukraine and the audience of other states through the prism of the security dimension.

Метод дослідження: аналіз; синтез; порівняння; формалізація та оцінювання ефективності; експертне опитування; абстрагування та кон'юнктурний аналіз (мислення).

Method: analysis; synthesis; comparison; formalization and evaluation of effectiveness; expert survey; abstraction and conjunctural analysis (thinking).

Результати дослідження: результати оцінювання основних аспектів та їх складових щодо когнітивного впливу росії на аудиторію України; результати оцінювання основних аспектів та їх складових щодо когнітивного впливу росії на аудиторію країн Заходу та Європи; результати оцінювання основних аспектів та їх складових щодо когнітивного впливу росії на аудиторії нейтральних до війни в Україні країни світу.

Findings: Results of the assessment of the main aspects and their components regarding the cognitive impact of Russia on the Ukrainian audience; Results of the assessment of the main aspects and their components regarding the cognitive impact of Russia on the audience of Western and European countries; Results of the assessment of the main aspects and their components regarding the cognitive impact of Russia on the audience of countries of the world that were neutral to the war in Ukraine.

Теоретична цінність дослідження: визначена проблематика того як росія використовує інформаційно-психологічні, пропагандистські та дезінформаційні інструменти для маніпулювання суспільною думкою та формування вигідного для себе нарративу в Україні, країнах Заходу та нейтральних державах.

Theoretical implications: selecting the issue of how Russia uses informational and psychological, propaganda and disinformation tools to manipulate public opinion and form a narrative that is beneficial to itself in Ukraine, Western countries and neutral states is identified.

Тип статті: теоретичний, описовий, практичний, методичний.

Paper type: theoretical, descriptive, practical, methodical.

Ключові слова: безпековий сектор; когнітивний вплив; обороноздатність; інформаційні технології; інформаційні кампанії та пропаганда; економічний тиск; енергетична блокада; психологічний вплив та маніпуляції; кібероперації та кібератаки; оцінки ефективності когнітивного впливу; стійкість суспільства та держави.

Key words: security sector; cognitive influence; defense capability; information technologies; information campaigns and propaganda; economic pressure; energy blockade; psychological influence and manipulation; cyber operations and cyberattacks; assessments of the effectiveness of cognitive influence; sustainability of society and the state.

Вступ

Сучасні війни виходять за межі традиційних бойових дій, доповнюючись гібридними методами впливу [1–6], серед яких ключову роль відіграє когнітивна війна [3–9]. Сьогодні росія активно застосовує розгалужену систему когнітивного впливу для формування вигідної їй інформаційної реальності, маніпуляції громадською думкою та підриву стійкості опонентів. Враховуючи зростаючу роль інформаційних технологій у війнах майбутнього, детальне дослідження механізмів когнітивного впливу росії є необхідним для формування ефективної відповіді та захисту інформаційного простору. Когнітивний вплив росії спрямований на різні аудиторії з урахуванням їхніх соціокультурних особливостей та рівня сприйнятливості до маніпуляцій. В Україні кремль використовує інформаційно-психологічні операції для підриву національної єдності, деморалізації суспільства, дискредитації влади та міжнародних партнерів, а також для створення хаосу через фейки, deepfake-технології, проросійські Telegram-канали та мережі агентів впливу. На Захід росія спрямовує інформаційні кампанії, що мають на меті послаблення підтримки України шляхом поширення тез про “втому від війни”, “неконтрольовану корупцію” та економічну недоцільність допомоги. Активно кремль використовує підконтрольні медіа, соцмережеві ботоферми, лобістів і проксі-структури для стимулювання політичних розколів. У країнах Глобального Півдня (Африка, Латинська Америка, Азія) рф позиціонує себе як борця проти “західного неоколоніалізму” [16–19], просуваючи антизахідні наративи через місцеві засоби масової інформації (ЗМІ), дипломатичні канали, культурні ініціативи та економічний вплив. Для досягнення своїх цілей росія створила комплексну екосистему когнітивного впливу, що включає потужні медійні ресурси (RT, Sputnik, “RIA Новости” та проросійські Telegram-канали), кіберактивність (хакерські атаки, зливи даних, фабрики ботів), дипломатичні й економічні важелі (енергетичний шантаж, співпраця з авторитарними режимами), а також освітньо-науковий вплив (просування вигідних кремлю концептів через експертів та дослідження). Аналіз цієї системи дозволить оцінити її ефективність, виявити слабкі місця та розробити стратегії протидії. Актуальність дослідження визначається нагальною необхідністю оцінки когнітивного впливу росії у різних регіонах, оскільки він безпосередньо впливає на безпекову ситуацію, стійкість суспільства та здатність держав до стратегічного ухвалення рішень. Важливо не лише ідентифікувати канали поширення маніпулятивних наративів, а й розробити інструменти їх нейтралізації, що зробить інформаційний простір більш захищеним. Очікувані результати дослідження мають включати комплексну оцінку ефективності російської когнітивної війни, виявлення ключових вразливостей цільових аудиторій та напрацювання заходів для підвищення стійкості до когнітивного впливу як в Україні, так і серед її міжнародних партнерів.

Теоретичні основи дослідження

У сучасних дослідженнях когнітивного впливу російської федерації на Україну та інші держави [1–19] виділяються кілька ключових наукових праць, що розкривають різні аспекти цієї проблематики.

Одним із фундаментальних досліджень є стаття Миколи Стрельбицького та Максима Гриня “Когнітивна війна Росії проти України” [11], опублікована у 2023 році. Автори аналізують концепцію когнітивної війни, підкреслюючи, що агресор використовує інформаційну агресію, історико-культурну експансію та когнітивне викривлення реальності для впливу на українське

суспільство та державу. Особливу увагу приділено впливу на ментальний розвиток суспільства та формування контролю за пізнавальними процесами через масову культуру, науку та розважальний контент.

У [12] дослідники розглядають, як Росія використовує інформаційні нарративи для виправдання своїх дій проти України. Автори зазначають, що рішення Кремля розпочати масштабні військові дії базувалося на уявленнях про слабкість українських державних інститутів та збройних сил, а також на переконанні у підтримці з боку російськомовного населення. Це підкреслює важливість розуміння інформаційних стратегій, які використовуються для маніпуляції громадською думкою.

У [13] автор детально досліджує ідеологічні аспекти російських маніпулятивних технологій. Вона наводить приклади використання маніпулятивних інструментів та технік, підкреслюючи їхню роль у розгортанні російсько-української війни. Авторка також розглядає перспективи протидії впливу цих технологій, акцентуючи на необхідності створення нових історичних нарративів та проведення контрпропагандистських заходів.

У [2] автори аналізують заходи, вжиті українським урядом та громадянським суспільством для боротьби з російською пропагандою та дезінформацією. Вони підкреслюють, що, незважаючи на значний прогрес у цій сфері, проблема впливу російської пропаганди на українське суспільство залишається актуальною, що вимагає подальшого вдосконалення стратегій протидії.

Загалом, сучасні дослідження підкреслюють складність та багатогранність когнітивного впливу Росії, що охоплює інформаційні, культурні та психологічні аспекти. Для ефективної протидії необхідно глибоке розуміння цих механізмів та розробка комплексних стратегій, спрямованих на зміцнення інформаційної безпеки та стійкості суспільства.

Постановка проблеми

Тому метою статті є комплексний аналіз системи когнітивного впливу російської федерації на Україну та аудиторії інших держав через призму безпекового виміру. У статті досліджується, як росія використовує інформаційно-психологічні, пропагандистські та дезінформаційні інструменти для маніпулювання суспільною думкою та формування вигідного для себе нарративу в Україні, країнах Заходу та нейтральних державах.

Особлива увага приділяється виявленню механізмів та екосистеми, через які здійснюється когнітивний вплив, а також оцінці його ефективності та наслідків для безпеки України та міжнародної стабільності. Виходячи з цього, стаття має на меті окреслити шляхи протидії та розробити рекомендації щодо нейтралізації російських інформаційних операцій.

Результати

Першим кроком проведемо дослідження система когнітивного впливу рф на різні аудиторії, тобто того як росія діє в Україні, а також на західні та у нейтральні країни. Дослідження сконцентруємо на інструментах та екосистемі, через яку рф впливає на визначені аудиторії. Система когнітивного впливу росії на різні аудиторії в Україні є багатогранною і використовує різноманітні методи для досягнення своїх цілей.

Основні аспекти цієї системи включають: інформаційно-психологічні операції; пропаганду; дезінформацію та маніпуляцію громадською думкою. До основних методів та механізмів, які використовуються під час когнітивного впливу можна віднести (рис. 1):

1. *Інформаційні кампанії та пропаганда.* Основний вплив здійснюється через:

телебачення та радіо. Через контрольовані росією медіа-канали транслюється пропаганда, спрямована на формування позитивного образу росії та дискредитацію українського уряду;

соціальні мережі. Шляхом використання ботів, тролів і фейкових акаунтів для поширення дезінформації та маніпуляцій. Створення груп і сторінок, які підтримують проросійські наративи.

2. *Дезінформація та фейкові новини*. Основний вплив здійснюється через:

фейкові новини. Створення і розповсюдження неправдивих новин з метою створення паніки, недовіри до українських інституцій та розколу в суспільстві;

викривлення фактів. Вибіркове висвітлення подій, виривання фактів з контексту для маніпуляції сприйняттям.

3. *Психологічний вплив та маніпуляція*. Основний вплив здійснюється через:

психологічні операції. Залучення спеціально підготовлених агентів впливу для маніпуляції думкою населення.

створення ворожнечі. Використання етнічних, мовних та культурних відмінностей для розколу суспільства.

4. *Використання культурних та історичних наративів*. Основний вплив здійснюється через:

романтизація спільного минулого. Пропаганда ідей про “братські народи” та спільну історію для підсилення почуття ностальгії;

розкол історичної пам’яті. Маніпуляція історичними фактами для створення розбіжностей у поглядах на історію.

5. *Економічний тиск та енергетична залежність*. Основний вплив здійснюється через:

енергетичні важелі. Використання поставок газу та інших енергоносіїв як інструменту впливу на політику та економіку України. Знищення енерго об’єктів на території України. Реалізація концепції енергетичного голоду в Україні.

економічні санкції. Введення або погроза введення санкцій для впливу на політичні рішення.

6. *Використання “м’якої сили”*. Основний вплив здійснюється через:

культурні заходи. Організація концертів, виставок, інших культурних подій, які пропагують російську культуру та цінності.

освітні програми. Підтримка російськомовних шкіл і освітніх програм для збереження російського культурного впливу.

7. *Кібероперації*. Основний вплив здійснюється через:

кібератаки. Здійснення атак на українські інформаційні системи з метою дестабілізації ситуації та отримання конфіденційної інформації.

злам акаунтів. Використання викрадених даних для поширення дезінформації або компрометації.

Росія використовує комплексний підхід, поєднуючи різні методи та інструменти для впливу на українське суспільство та політичну ситуацію, що включає інформаційні операції, дезінформацію, економічний тиск, культурні заходи та кібероперації. Метою цих дій є послаблення України, створення хаосу та розколу, а також підсилення впливу росії в регіоні та світі. Російська система когнітивного впливу на Україну є дуже складною та багатогранною. Використання різних методів і інструментів дозволяє росії досягати значних успіхів у своїх цілях, хоча ефективність кожного аспекту залежить від контексту і конкретної ситуації.

Загальна порівняльна оцінка всіх аспектів відображає, що всі складові системи когнітивного впливу росії на Україну використовуються комплексно та мають значний вплив на різні аудиторії. Найбільш ефективними є телебачення та радіо, створення ворожнечі, кібератаки, оскільки вони охоплюють велику аудиторію і можуть суттєво впливати на громадську думку та стабільність.

Таблиця 1 – Результати оцінювання основних аспектів та їх складових щодо когнітивного впливу росії на аудиторію України

Аспект	Складова	Оцінка (1-10)	Якісна оцінка	Порівняльна оцінка (0-1)	Коментар	Загальна оцінка аспектів
Інформаційні кампанії та пропаганда	Телебачення та радіо	10	Дуже висока ефективність	9,2	Дуже ефективний інструмент для досягнення великої аудиторії, особливо серед старшого покоління.	16,8
	Соціальні мережі	8	Висока ефективність	7,3	Використання ботів і тролів дозволяє швидко поширювати дезінформацію серед молоді та активних користувачів.	
Дезінформація та фейкові новини	Фейкові новини	8	Висока ефективність	7,3	Поширення неправдивих новин створює паніку і недовіру до офіційних джерел інформації.	13,1
	Викривлення фактів	6	Помірна ефективність	5,5	Вибіркове висвітлення подій і маніпуляція фактами можуть вплинути на думку частини населення.	
Психологічний вплив та маніпуляція	Психологічні операції	8	Висока ефективність	7,3	Використання підготовлених агентів впливу може мати значний ефект на цільові групи населення.	15,9
	Створення ворожнечі	9	Дуже висока ефективність	8,3	Маніпуляція етнічними та культурними відмінностями є ефективним методом для розколу суспільства.	
Використання культурних та історичних наративів	Романтизація спільного минулого	6	Помірна ефективність	5,5	Використання історичних та культурних зв'язків може викликати ностальгію та симпатію до росії.	13,1
	Розкол історичної пам'яті	8	Висока ефективність	7,3	Викривлення історичних фактів і створення альтернативних наративів може викликати розбіжності у сприйнятті історії.	
Економічний тиск та енергетична залежність	Енергетичні важелі	8	Висока ефективність	7,3	Використання залежності від російських енергоносіїв для політичного та економічного тиску є досить ефективним.	15,0
	Економічні санкції	7	Помірна ефективність	6,4	Загроза економічних санкцій може вплинути на політичні рішення, хоча їх реальна ефективність залежить від контексту.	
Використання «м'якої сили»	Культурні заходи	7	Середня ефективність	6,4	Культурні події можуть сприяти підтриманню позитивного іміджу Росії, але їх ефективність обмежена.	11,2
	Освітні програми	5	Помірна ефективність	4,6	Підтримка російськомовних шкіл і програм може сприяти збереженню культурного впливу, особливо серед молоді.	
Кібероперації	Кібератаки	9	Дуже висока ефективність	8,3	Здійснення кібератак може дестабілізувати ситуацію та завдати значної шкоди інформаційним системам України.	15,0
	Злам акаунтів	7	Висока ефективність	6,4	Використання викрадених даних для поширення дезінформації або компрометації є ефективним інструментом.	

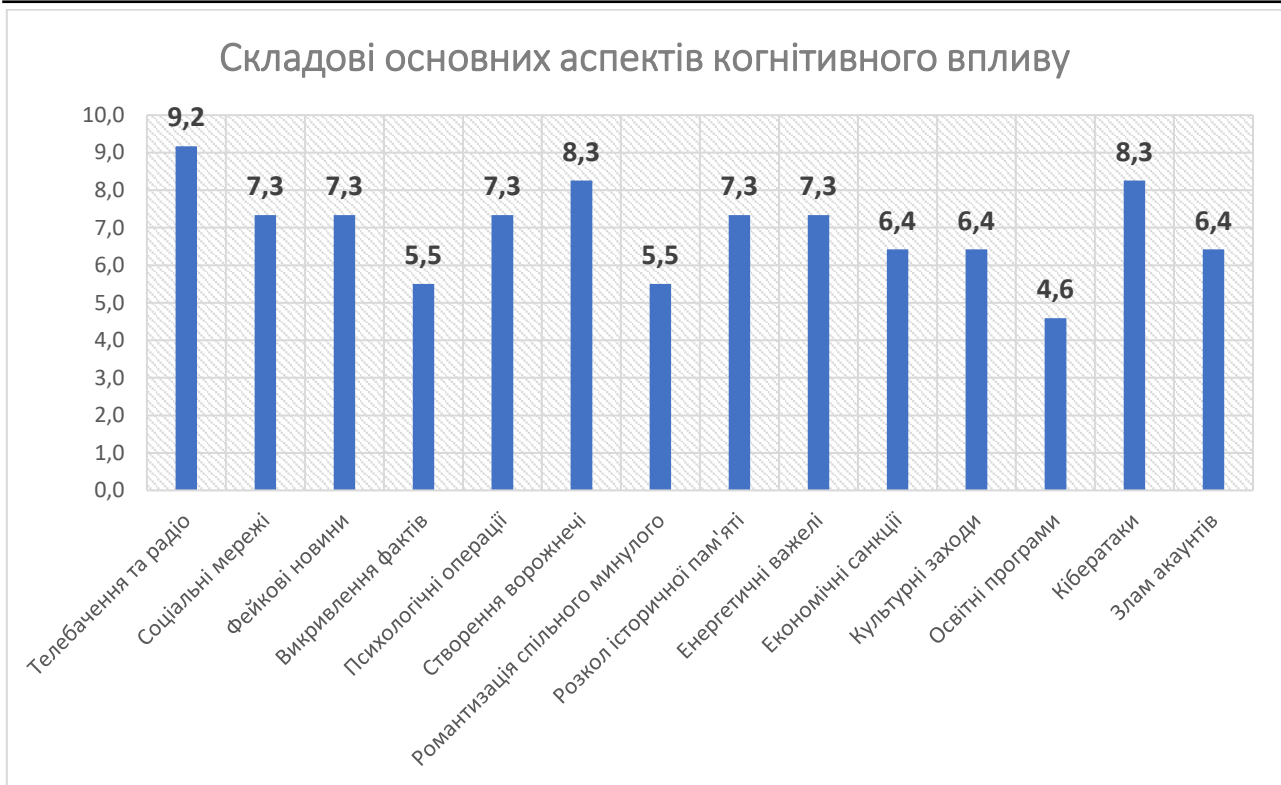

Рисунок 1 – Загальні оцінки складових основних аспектів щодо когнітивного впливу росії на аудиторію України

Рисунок 2 – Загальні оцінки основних аспектів щодо когнітивного впливу росії на аудиторію України

Ці методи охоплюють широку аудиторію і мають значний вплив на громадську думку, викликаючи паніку, недовіру до офіційних джерел інформації та розкол у суспільстві.

Телебачення та радіо є надзвичайно ефективними у досягненні великої аудиторії, особливо серед старшого покоління, що дозволяє росії просувати свої наративи та дискредитувати український уряд. Соціальні мережі також відіграють важливу роль,

забезпечуючи швидке поширення дезінформації серед молоді та активних користувачів інтернету.

Фейкові новини та викривлення фактів є важливими складовими дезінформаційної кампанії, створюючи недовіру до офіційних джерел інформації та формуючи хибні уявлення про ситуацію в країні. Психологічні операції та маніпуляції на основі етнічних та культурних відмінностей сприяють розколу суспільства та посиленню ворожнечі.

Економічний тиск через енергетичні важелі та загроза економічних санкцій також є ефективними методами впливу, хоча їх реальна ефективність залежить від конкретного контексту. Використання культурних та історичних наративів має помірну ефективність, допомагаючи створювати позитивний образ Росії та підтримувати її культурний вплив.

Кібератаки та злам акаунтів є потужними інструментами для дестабілізації ситуації та завдання значної шкоди інформаційним системам України, що підтверджує їх високу ефективність.

До основних напрямів подальших досліджень за тематикою когнітивного впливу росією на Україну можна віднести:

вивчення ефективних методів протидії російській пропаганді та дезінформації, включаючи підвищення медіаграмотності населення, тобто розробка контрзаходів;

розробка та впровадження технологічних рішень для захисту від кібератак та зламів акаунтів;

дослідження механізмів поширення дезінформації в соціальних мережах та розробка стратегій для боротьби з ботами і троями;

вивчення шляхів зменшення економічної та енергетичної залежності України від росії.

розробка програм для підвищення психологічної стійкості населення до маніпуляцій та дезінформації.

Таким чином, для ефективної протидії когнітивному впливу росії необхідно комплексно підходити до вирішення проблеми, включаючи інформаційні, технологічні, економічні та психологічні аспекти.

Система когнітивного впливу росії на аудиторії в країнах Заходу та Європи використовує схожі методи (табл. 2), як і в Україні, але адаптує їх до місцевих умов і специфіки регіонів. Основні аспекти та складові включають дезінформацію, пропаганду, психологічний вплив, використання соціальних мереж, культурну дипломатію, економічний вплив та кібератаки. Розглянемо детальніше, як ці методи діють на західні та європейські аудиторії.

1. Інформаційні кампанії та пропаганда. Основний вплив здійснюється через:

медіа. Російські державні медіа, такі як RT (Russia Today) і Sputnik, поширюють проросійські наративи, дезінформацію і фейкові новини, які спрямовані на дискредитацію урядів західних країн, послаблення довіри до інститутів і розкол у суспільстві;

соціальні мережі. Активне використання платформ, таких як Facebook, Twitter, Instagram для поширення дезінформації, поляризації суспільства, розпалювання конфліктів на соціальних та політичних темах.

2. Дезінформація та фейкові новини. Основний вплив здійснюється через:

фейкові новини. Створення і поширення неправдивих новин для створення хаосу, недовіри та паніки серед населення;

маніпуляція фактами. Викривлення та маніпуляція фактами для створення альтернативних наративів, які вигідні росії.

3. Психологічний вплив та маніпуляція. Основний вплив здійснюється через:

психологічні операції. Використання підготовлених агентів впливу для маніпуляції думкою населення та впливу на політичні процеси;

розпалювання конфліктів. Використання соціальних, політичних та культурних відмінностей для створення та посилення конфліктів у суспільстві.

4. *Використання культурних та історичних нарративів.* Основний вплив здійснюється через:

культурну дипломатію. Організація культурних заходів, які пропагують російську культуру та цінності для створення позитивного іміджу росії;

романтизація спільного минулого. Використання історичних зв'язків та спільного минулого для формування позитивного сприйняття росії.

5. *Економічний тиск та енергетична залежність.* Основний вплив здійснюється через: *енергетичні важелі.* Використання залежності від російських енергоносіїв (газу та нафти) для політичного та економічного тиску на країни Європи;

економічні інвестиції. Використання російських економічних інвестицій для впливу на політичні рішення та економічну політику країн Заходу.

6. *Використання “м'якої сили”.* Основний вплив здійснюється через:

культурні заходи. Організація та фінансування культурних подій, фестивалів, виставок, які пропагують російську культуру.

освітні програми. Підтримка російськомовних освітніх програм та стипендій для студентів з країн Заходу.

7. *Кібероперації.* Основний вплив здійснюється через:

кібератаки. Здійснення атак на інформаційні системи західних країн, зокрема на урядові установи, ЗМІ та приватні компанії.

злам акаунтів. Використання викрадених даних для поширення дезінформації або компрометації політичних діячів та громадських активістів.

Російська система когнітивного впливу на аудиторії країн Заходу та Європи є складною та багатогранною, і використовує різні методи та інструменти для досягнення своїх цілей. Комплексний підхід до вирішення цих проблем допоможе ефективно протидіяти когнітивному впливу росії та зміцнити стійкість суспільства до зовнішніх загроз.

Російська система когнітивного впливу на країни Заходу та Європи використовує різні методи та інструменти, адаптовані до місцевих умов (табл. 2).

Найбільш ефективними є соціальні мережі, кібератаки та розпалювання конфліктів, оскільки вони охоплюють широку аудиторію і можуть суттєво впливати на громадську думку та стабільність (рис. 3, рис. 4). Подальші дослідження повинні зосереджуватися на розробці стратегій контрзаходів, підвищенні медіаграмотності, кібербезпеки та зменшенні енергетичної залежності від росії.

Комплексний підхід до вирішення цих проблем допоможе ефективно протидіяти когнітивному впливу Росії та зміцнити стійкість суспільства до зовнішніх загроз. Згідно з результатами оцінювання, система когнітивного впливу росії на країни Заходу та Європи є складною та багатогранною, використовуючи різні методи та інструменти для досягнення своїх цілей. Найбільш ефективними інструментами є соціальні мережі, кібератаки та розпалювання конфліктів, які отримали найвищі оцінки. Ці методи охоплюють широку аудиторію і мають значний вплив на громадську думку, викликаючи паніку, недовіру до офіційних джерел інформації та соціальну поляризацію.

Соціальні мережі є надзвичайно ефективними для швидкого поширення дезінформації та поляризації суспільства через використання ботів і тролів. Кібератаки на інформаційні системи західних країн, зокрема урядові установи та приватні компанії, можуть завдати значної шкоди та дестабілізувати ситуацію. Розпалювання конфліктів через маніпуляцію соціальними, політичними та культурними відмінностями є потужним інструментом для створення та посилення внутрішніх конфліктів у суспільстві.

Інші аспекти, такі як медіа, фейкові новини, культурна дипломатія та енергетичні важелі, також відіграють важливу роль у системі когнітивного впливу росії. Використання

телебачення та радіо, зокрема RT і Sputnik, дозволяє росії просувати проросійські нарративи та дискредитувати західні уряди.

Таблиця 2 – Результати оцінювання основних аспектів та їх складових щодо когнітивного впливу росії на аудиторію країн Заходу та Європи

Аспект	Складова	Оцінка (1-10)	Якісна оцінка	Порівняльна оцінка (0-1)	Коментар	Загальна оцінка аспектів
Інформаційні кампанії та пропаганда	Телебачення та радіо	7	Помірна ефективність	6,19	RT і Sputnik охоплюють широку аудиторію, просуваючи проросійські нарративи.	12,5
	Соціальні мережі	9	Дуже висока ефективність	7,96	Використання ботів і тролів для поширення дезінформації та поляризації суспільства.	
Дезінформація та фейкові новини	Фейкові новини	8	Висока ефективність	7,08	Поширення неправдивих новин створює хаос та недовіру до офіційних джерел інформації.	14,1
	Викривлення фактів	10	Дуже висока ефективність	8,85	Маніпуляція фактами для створення альтернативних нарративів.	
Психологічний вплив та маніпуляція	Психологічні операції	9	Дуже висока ефективність	7,96	Використання підготовлених агентів впливу для маніпуляції думкою населення.	14,9
	Розпалювання конфліктів	10	Дуже висока ефективність	8,85	Використання соціальних та культурних відмінностей для створення та посилення конфліктів у суспільстві.	
Використання культурних та історичних нарративів	Культурна дипломатія	7	Помірна ефективність	6,19	Організація культурних заходів для створення позитивного іміджу Росії.	9,4
	Романтизація спільного минулого	5	Нижче середнього ефективність	4,42	Використання історичних зв'язків для формування позитивного сприйняття Росії.	
Економічний тиск та енергетична залежність	Енергетичні важелі	10	Дуже висока ефективність	8,85	Використання залежності від російських енергоносіїв для політичного та економічного тиску.	14,9
	Економічні інвестиції	9	Дуже висока ефективність	7,96	Використання економічних інвестицій для впливу на політичні рішення.	
Використання «м'якої сили»	Культурні заходи	5	Нижче середнього ефективність	4,42	Культурні події сприяють підтриманню позитивного іміджу Росії.	8,6
	Освітні програми	6	Помірна ефективність	5,31	Підтримка російськомовних освітніх програм для збереження культурного впливу.	
Кібероперації	Кібератаки	10	Дуже висока ефективність	8,85	Атаки на інформаційні системи західних країн можуть завдати значної шкоди.	14,1
	Злам акаунтів	8	Висока ефективність	7,08	Використання викрадених даних для поширення дезінформації або компрометації політичних діячів.	

Поширення фейкових новин створює хаос та недовіру до офіційних джерел інформації, а культурна дипломатія сприяє формуванню позитивного іміджу росії через організацію культурних заходів. Енергетичні важелі дозволяють росії використовувати залежність країн від її енергоносіїв для політичного та економічного тиску.

Російська система когнітивного впливу на нейтральні до війни в Україні країни світу використовує різноманітні методи для формування позитивного іміджу росії, дискредитації

українського уряду, та підриву міжнародної підтримки України. До основних аспектів такого когнітивного впливу можна віднести такі складові (табл. 3):

1. *Інформаційні кампанії та пропаганда.* Основний вплив здійснюється через: *медіа.* Росія активно використовує свої державні медіа (RT, Sputnik) для поширення наративів, які висвітлюють дії Росії в позитивному світлі та критикують Захід і Україну;

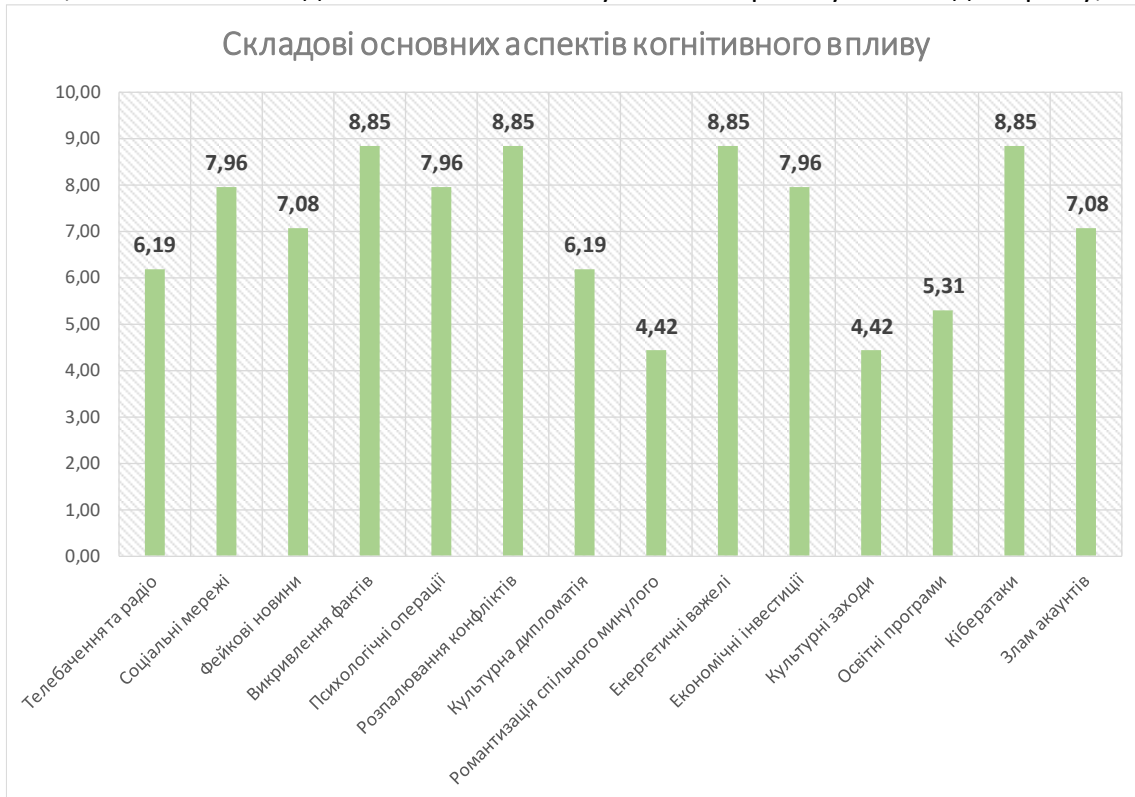

Рисунок 3 – Загальні оцінки складових основних аспектів щодо когнітивного впливу росії на аудиторії країн Заходу та Європи

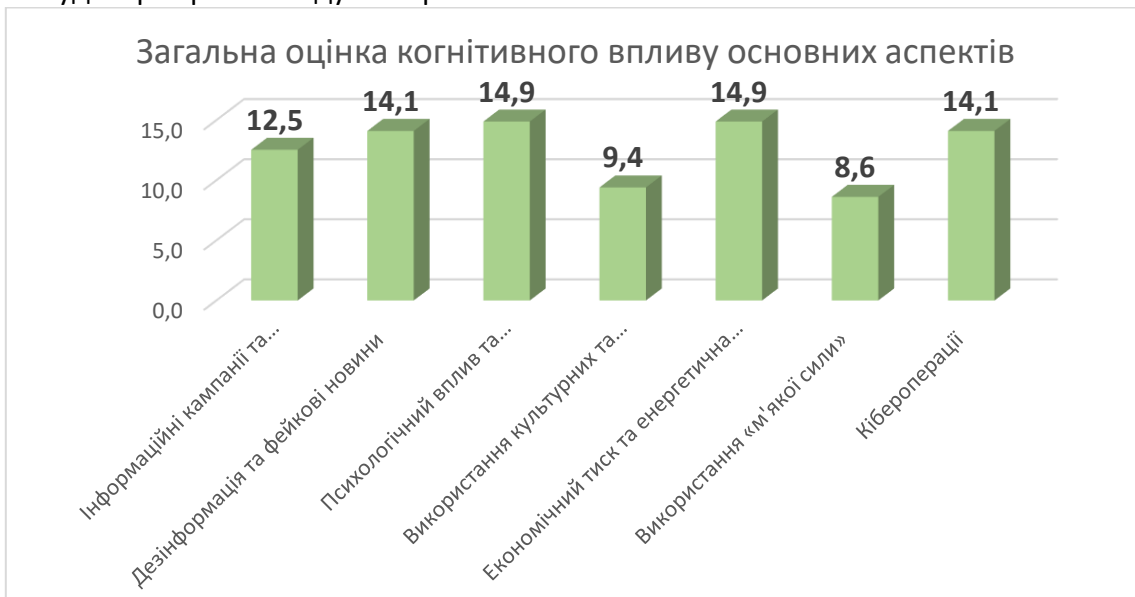

Рисунок 4 – Загальні оцінки основних аспектів щодо когнітивного впливу росії на аудиторії країн Заходу та Європи

соціальні мережі. Використання соціальних платформ для поширення проросійських наративів, дезінформації та впливу на громадську думку.

2. *Дезінформація та фейкові новини.* Основний вплив здійснюється через: *фейкові новини.* Створення та поширення неправдивих новин для формування хибного уявлення про події в Україні та дискредитації українського уряду.

викривлення фактів. Маніпуляція фактами для створення альтернативних наративів, що вигідні росії.

3. *Психологічний вплив та маніпуляція.* Основний вплив здійснюється через: *психологічні операції.* Використання агентів впливу для маніпуляції громадською думкою та створення сприятливих умов для проросійських поглядів.

розпалювання конфліктів. Використання соціальних, культурних або політичних розбіжностей для посилення внутрішніх конфліктів у країнах.

4. *Використання культурних та історичних наративів.* Основний вплив здійснюється через:

культурну дипломатію. Організація культурних заходів, які пропагують російську культуру та цінності, для створення позитивного іміджу росії;

романтизацію спільного минулого. Використання історичних зв'язків для формування позитивного сприйняття росії.

5. *Економічний тиск та енергетична залежність.* Основний вплив здійснюється через:

енергетичні важелі. Використання залежності від російських енергоносіїв для впливу на політичні та економічні рішення країн;

економічні інвестиції. Використання російських інвестицій для створення економічної залежності та впливу на політичні рішення.

6. *Використання “м'якої сили”.* Основний вплив здійснюється через:

культурні заходи. Організація культурних подій, фестивалів та виставок, які підтримують позитивний імідж росії.

освітні програми. Підтримка освітніх програм та надання стипендій для студентів з нейтральних країн.

7. *Кібероперації.* Основний вплив здійснюється через:

кібератаки. Використання кібератак для дестабілізації ситуації та впливу на внутрішні справи країн.

злам акаунтів. Використання викрадених даних для поширення дезінформації або компрометації політичних діячів.

Російська система когнітивного впливу на нейтральні до війни в Україні країни використовує широкий спектр інструментів для досягнення своїх цілей.

Висновки

Загальні результати оцінювання (рис. 7, рис. 8) демонструють різноманітність інструментів та підходів, які використовує росія для когнітивного впливу на нейтральні до війни в Україні країни світу.

Хоча деякі аспекти, такі як соціальні мережі та кібероперації, є дуже ефективними, інші, наприклад, романтизація спільного минулого, можуть мати менший вплив. Потрібно подальше дослідження для розуміння ефективності кожного з цих методів та розробки стратегій протидії російській пропаганді та дезінформації. Загальний аналіз результатів оцінювання показує, що система когнітивного впливу росії на аудиторії в нейтральних до війни в Україні країнах світу виявляється досить складною і багатогранною. Росія використовує широкий спектр інструментів, включаючи медіа, соціальні мережі, дезінформацію, психологічний вплив, культурну дипломатію, економічний тиск та кібероперації, для досягнення своїх цілей.

Таблиця 3 – Результати оцінювання основних аспектів та їх складових щодо когнітивного впливу росії на аудиторії нейтральних до війни в Україні країни світу

Аспект	Складова	Оцінка (1-10)	Якісна оцінка	Порівняльна оцінка (0-1)	Коментар	Загальна оцінка аспектів
Інформаційні кампанії та пропаганда	Медіа	8	Висока ефективність	7,55	Російські державні медіа активно просувають проросійські наративи в нейтральних країнах.	16,6
	Соціальні мережі	10	Дуже висока ефективність	9,43	Використання соціальних мереж для поширення дезінформації та впливу на громадську думку.	
Дезінформація та фейкові новини	Фейкові новини	10	Дуже висока ефективність	9,43	Створення та поширення фейкових новин для спотворення уявлень про події в Україні.	17,4
	Викривлення фактів	9	Дуже висока ефективність	8,49	Маніпуляція фактами для створення альтернативних наративів та зміни поглядів.	
Психологічний вплив та маніпуляція	Психологічні операції	8	Висока ефективність	7,55	Використання психологічних прийомів для маніпуляції громадською думкою та утворення сприятливого ставлення.	13,7
	Розпалювання конфліктів	7	Помірна ефективність	6,60	Використання соціальних, культурних та політичних розбіжностей для створення напруженості та конфліктів.	
Використання культурних та історичних наративів	Культурна дипломатія	6	Середня ефективність	5,66	Організація культурних заходів для просування позитивного іміджу Росії та сприяння російській культурі.	9,1
	Романтизація спільного минулого	4	Низька ефективність	3,77	Спроби використання історичних зв'язків для формування сприятливого ставлення до Росії не завжди ефективні.	
Економічний тиск та енергетична залежність	Енергетичні важелі	9	Дуже висока ефективність	8,49	Використання залежності від російських енергоносіїв для політичного та економічного тиску.	15,6
	Економічні інвестиції	8	Висока ефективність	7,55	Використання економічних інвестицій для впливу на політичні та економічні рішення країн.	
Використання «м'якої сили»	Культурні заходи	5	Середня ефективність	4,72	Організація культурних заходів для підтримки російської культури та створення позитивного уявлення про Росію.	8,2
	Освітні програми	4	Низька ефективність	3,77	Підтримка освітніх програм та обміну студентів для сприяння російському впливу та відтворення культурних зв'язків.	
Кібероперації	Кібератаки	10	Дуже висока ефективність	9,43	Використання зламаних акаунтів для поширення дезінформації та впливу на громадську думку.	16,4
	Злам акаунтів	8	Висока ефективність	7,55	Використання викрадених даних для поширення дезінформації або компрометації політичних діячів.	

Інструменти, які отримали високі оцінки, включають соціальні мережі та кібероперації, що вказує на їхню велику ефективність у поширенні дезінформації та впливу на громадську думку. З іншого боку, аспекти, такі як романтизація спільного минулого та використання культурних заходів, отримали нижчі оцінки, що може свідчити про меншу їхню ефективність у впливі на аудиторію.

Подальші дослідження у цьому напрямку мають включати аналіз ефективності конкретних пропагандистських кампаній та впливу різних типів інформаційних впливів на громадську думку.

Важливо також дослідити вплив російської пропаганди на формування політичних поглядів та рішень в нейтральних країнах. Підходи до збільшення медіаграмотності та розвитку технологій для виявлення та протидії дезінформації також можуть бути важливими напрямками подальших досліджень.

Також варто вивчити, як різні культурні та історичні контексти впливають на сприйняття російської пропаганди та виявлення шляхів підвищення стійкості суспільства до маніпуляцій та впливу ззовні.

Рисунок 5 – Загальні оцінки складових основних аспектів щодо когнітивного впливу росії на нейтральні до війни в Україні країни світу

Рисунок 6 – Загальні оцінки основних аспектів щодо когнітивного впливу росії на нейтральні до війни в Україні країни світу

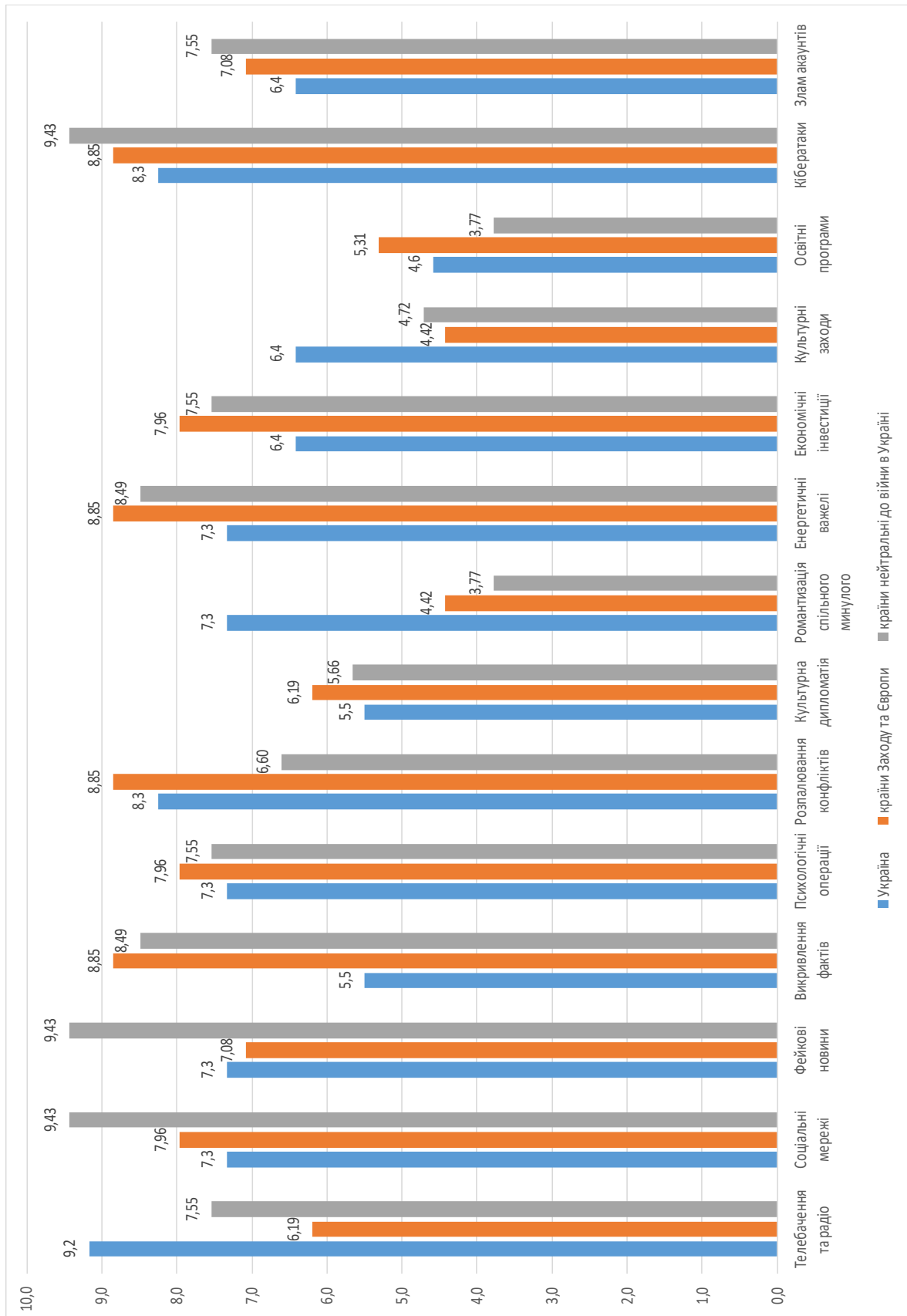

Рисунок 7 – Порівняльні загальні оцінки складових основних аспектів щодо когнітивного впливу росії на аудиторії України, країн Заходу та Європи та нейтральні до війни в Україні країни

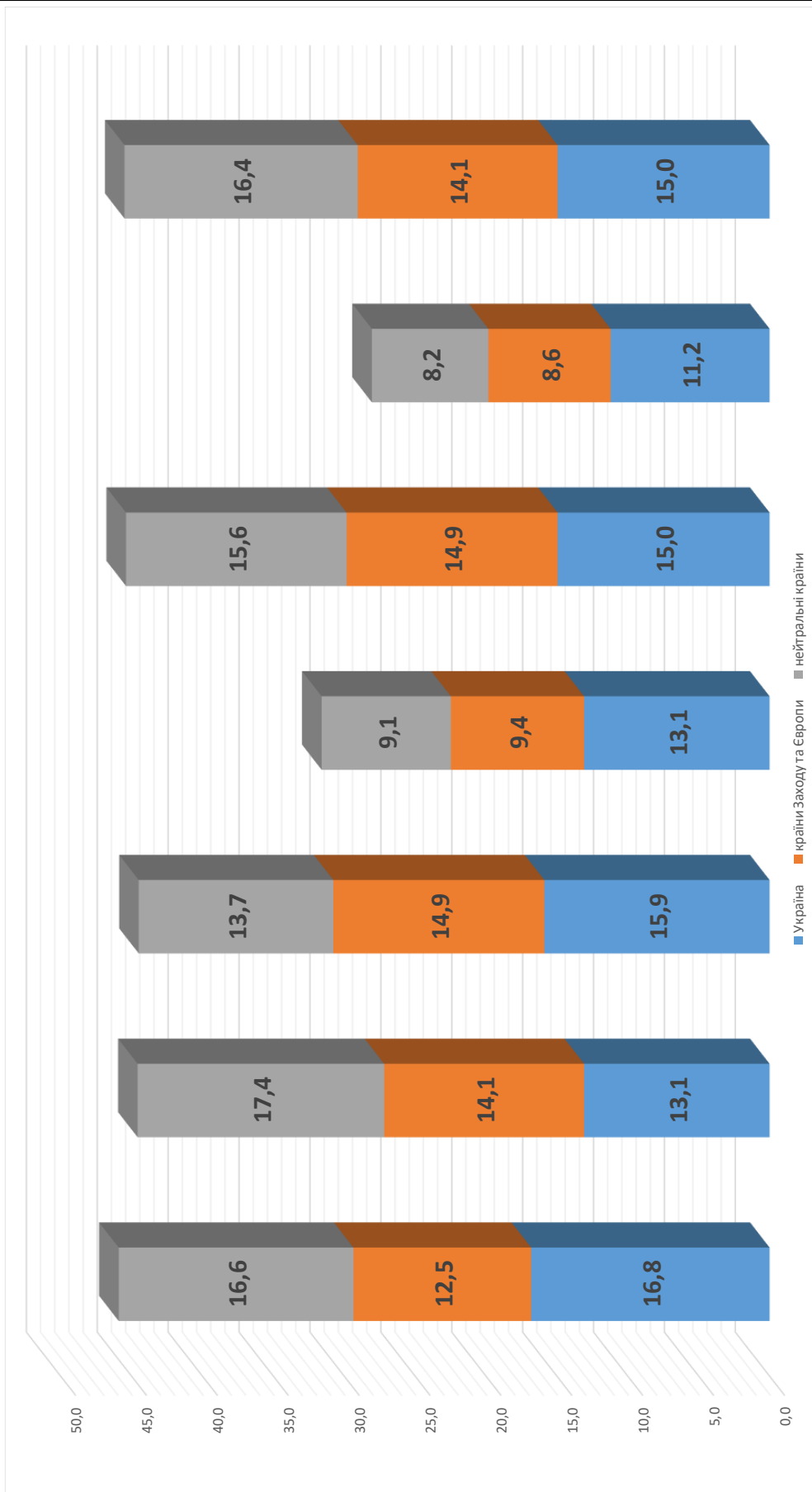

Рисунок 8 – Порівняльні загальні оцінки основних аспектів щодо когнітивного впливу росії на Україну, на країни Заходу та Європи та на нейтральні до війни в Україні країни

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

1. Коваль В., Семененко О. Ірраціональні війни в контексті сучасної світової геополітичної обстановки: український аспект. Міжнародний науковий журнал "Military Science", 2023, Том 1, № 1, с. 14–32. <https://doi.org/10.62524/msj.2023.1.1.02>
2. Кравченко Н. Б. Гібридна війна Росії проти України (1991–2021 рр.). Київ: НУБіП України, 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/368534720_Doslidzenna_gibridnoi_vijni_Rosii_protii_Ukraiini
3. Гібридна війна проти України: історія, інструменти, технології. Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека, 2023. URL: <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/gibridna-vijna-protii-ukraiini>
4. Левантович О. Гібридні війни XXI століття: нові виклики для медіапростору. Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика, 2019, вип. 45, с. 52–59. URL: <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/gibridna-vijna-protii-ukraiini>
5. Ефективність протидії російській дезінформації в Україні в умовах повномасштабної війни. Український центр медіаініціатив, 2023. URL: https://www.jta.com.ua/wp-content/uploads/2023/08/UMCI_Effectiveness-of-Russian-Disinformation-Counteration-UA.pdf
6. Лизанчук В. Журналістська правда і постправда в контексті гібридної війни Російської Федерації проти України. Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика, 2019, вип. 45, с. 323–334. URL: <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/gibridna-vijna-protii-ukraiini>
7. Семененко О., Коваль В., Водчиць О., Добровольський Ю. Мультидоменна операція – сучасний погляд на адаптацію форм і способів воєнних дій до трансформації середовища викликів та загроз. Міжнародний науковий журнал «Military Science», 2024, Том 2, № 1, с. 17–34. <https://doi.org/10.62524/msj.2024.2.1.02>
8. Семененко, О., Чернишова, І., Таран, О., Капля, І., Мусієнко, В., & Побережець, Т. (2022). Щодо оцінювання економічних збитків України внаслідок російської агресії та прогнозування їх впливу на стан її національної економіки і рівень воєнно-економічної безпеки (лютий-квітень 2022 року). *Social Development and Security*, 12(2), 78-91. <https://doi.org/10.33445/sds.2022.12.2.7>
9. Савченко С.В., Курило В.С. Молодь як жертва несприятливих чинників соціалізації в умовах гібридної війни на Сході України. Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки, 2018, № 1(1), с. 47–54. URL: <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/gibridna-vijna-protii-ukraiini>
10. Кобець Т. Когнітивна безпека в умовах гібридної війни. Політологічні студії, 2024, № 17, С. 116–125. URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/116>
11. Стрельбицький М., Гринь М. Когнітивна війна Росії проти України. Журнал МАУП, 2023. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/law/article/download/2550/3013>
12. Породження війни з безсилля миру: смислова логіка війни. Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД), 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/porodzhennya-viyny-z-bezsylyya-myru-smyslova-lohika-viyny>
13. Назарко Є. Використання Росією маніпулятивних технологій в агресії проти України. Журнал архівознавства ДонНУ, 2023. URL: <https://jarch.donnu.edu.ua/article/view/13481/13387>

14. Семененко О., Водчиць О., Толлок П., Тарасов О., Бусель В. Аналіз та оцінювання варіантів ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду в умовах активної фази російсько-українського конфлікту, що триває: виклики безпековому середовищу. *Міжнародний науковий журнал «Military Science»*, 2024, Том 2, № 3, с. 170–187. <https://doi.org/10.62524/msj.2024.2.3.14>
15. 18 пам'яток архітектури, які зруйнували російські загарбники в Україні. Argumentua. URL: <https://argumentua.com/stati/18-pam-yatok-arkh-tekturi-yak-zruinuvali-ros-isk-zagarbniki-v-ukra-n>
16. “Розстріляне відродження”, або Єжи Гедройць як рятівник репресованої української літератури. Culture.pl. URL: <https://culture.pl/ua/stattia/rozstriliane-vidrodzhennia-abo-yezhy-gedroits-ia-k-riativnyk-represovanoi-ukrainskoi-literatury>
17. Культурний геноцид в Україні: як Антикорупційний штаб збирає докази. Антикорупційний штаб. URL: <https://shtab.net/news/view/kulturnij-genocid-v-ukrajini-yak-antikorupciijnij-s/>
18. Неокласицизм в українському сакральному мистецтві: “Для нас це не просто робота”. Голос України. URL: <https://www.golos.com.ua/article/337372>

References

1. Koval V., Semenenko O. (2023). Irrational wars in the context of the modern world geopolitical situation: the Ukrainian aspect. *International scientific journal "Military Science"*, Vol. 1, No. 1, pp. 14–32. <https://doi.org/10.62524/msj.2023.1.1.02>
2. Kravchenko N.B. Hybrid war of Russia against Ukraine (1991-2021). Kyiv: NUBiP of Ukraine, 2022. Available from : https://www.researchgate.net/publication/368534720_Doslidzenna_gibridnoi_vijni_Rosii_proti_Ukraiini
3. Hybrid war against Ukraine: history, tools, technologies. Vinnytsia Regional Universal Scientific Library, 2023. Available from : <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/gibridna-vijna-proti-ukraiini>
4. Levantovych O. Hybrid wars of the 21st century: new challenges for the media space. *Bulletin of Lviv University. Series: Journalism*, 2019, issue 45, pp. 52–59. Available from : <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/gibridna-vijna-proti-ukraiini>
5. Effectiveness of countering Russian disinformation in Ukraine in conditions of full-scale war. Ukrainian Center for Media Initiatives, 2023. Available from : https://www.jta.com.ua/wp-content/uploads/2023/08/UMCI_Effectiveness-of-Russian-Disinformation-Counteration-UA.pdf
6. Lyzanchuk V. Journalistic truth and post-truth in the context of the Russian Federation’s hybrid war against Ukraine. *Visnyk of Lviv University. Series: Journalism*, 2019, issue 45, pp. 323–334. Available from : <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/gibridna-vijna-proti-ukraiini>
7. Semenenko O., Koval V., Vodchyts O., Dobrovolskyi Yu. (2024). Multi-domain operation – a modern view on the adaptation of forms and methods of military actions to the transformation of the environment of challenges and threats. *International scientific journal “Military Science”*, Vol. 2, No. 1, pp. 17–34. <https://doi.org/10.62524/msj.2024.2.1.02>
8. Semenenko, O., Chernyshova, I., Taran, O., Kaplia, I., Musienko, V., & Poberezhec, T. (2022). On assessing Ukraine’s economic losses due to Russian aggression and forecasting their impact on the state of its national economy and the level of military and economic security (February-April 2022). *Social Development and Security*, 12(2), 78-91. <https://doi.org/10.33445/sds.2022.12.2.7>
9. Savchenko S.V., Kurylo V.S. Youth as a victim of adverse factors of socialization in the conditions of hybrid war in the East of Ukraine. *Bulletin of the Luhansk National University named after Taras Shevchenko. Pedagogical Sciences*, 2018, No. 1(1), pp. 47–54. Available from : <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/gibridna-vijna-proti-ukraiini>
10. Kobets T. Cognitive security in the conditions of hybrid war. *Political Science Studies*, 2024, No. 17,

- pp. 116–125. Available from : <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/116>
11. Strelbytskyi M., Grin M. Cognitive war of Russia against Ukraine. Journal of the International Academy of Political Science, 2023. Available from : <https://journals.maup.com.ua/index.php/law/article/download/2550/3013>
 12. The origin of war from the impotence of peace: the semantic logic of war. National Institute for Strategic Studies (NISD), 2023. Available from : <https://niss.gov.ua/news/statti/porodzhennya-viyny-z-bezsylyya-myru-smyslova-lohika-viyny>
 13. Nazarko E. The use of manipulative technologies by Russia in aggression against Ukraine. Journal of Archival Science of DonNU, 2023. Available from : <https://jarch.donnu.edu.ua/article/view/13481/13387>
 14. Semenenko O., Vodchyts O., Tolok P., Tarasov O., Busel V. Analysis and evaluation of options for ratification by Ukraine of the Rome Statute of the International Criminal Court in the conditions of the active phase of the ongoing Russian-Ukrainian conflict: challenges to the security environment. International scientific journal «Military Science», 2024, Vol. 2, No. 3, pp. 170–187. <https://doi.org/10.62524/msj.2024.2.3.14>
 15. 18 architectural monuments that were destroyed by Russian invaders in Ukraine. Argumentua. Available from : <https://argumentua.com/stati/18-pam-yatok-arkh-tekturi-yak-zruinuvani-rosk-zagarniki-v-ukra-n>
 16. “Shooting Renaissance”, or Jerzy Giedroits as the Savior of Repressed Ukrainian Literature. Culture.pl. Available from : <https://culture.pl/ua/stattia/rozstriliane-vidrodzhennia-abo-yezhy-gedroitsiak-riativnyk-represovanoi-ukrainskoi-literatury>
 17. Cultural Genocide in Ukraine: How the Anti-Corruption Headquarters Collects Evidence. Anti-Corruption Headquarters. Available from : <https://shtab.net/news/view/kulturnij-genocid-v-ukrajini-yak-antikorupcijnij-s/>
 18. Neoclassicism in Ukrainian Sacred Art: “For Us, It’s Not Just a Job.” Voice of Ukraine. Available from : <https://www.golos.com.ua/article/337372>